

บรรณานุกรม

เอกสารต้นตอที่ยังไม่จัดพิมพ์

- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. ก.ค.ท.ค. 4.1/54 เรื่องการขอซื้อของไ้ราชการกะ
ช่วงทศวรรษต่าง ๆ (3 กันยายน พ.ศ. 2485)
- ____. ก.ค.ท.ค. 5/29 เรื่องบัญชีรายชื่อเหมืองแร่อังกฤษและออสเตรเลีย (17
มีนาคม 2490)
- ____. กรมราชโลหกิจและภูมิวิทยา จดหมายเหตุว่าด้วยการทำเหมืองแร่ในประเทศ
สยาม (พ.ศ. 2462)
- ____. กต. 34.6/35 อำนาจตัวแทนของบริษัทเอเซียติก (พ.ศ. 2483)
- ____. กต. 6.3/2 เรื่องบริษัทยามาฮิดาขอเข้าเป็นบริษัทเดินเรือกับไทย (พ.ศ.
2462)
- ____. กต. 60/14 เรื่องประทานบัตรแร่เขตสายแดน (พ.ศ. 2485 - 2495)
- ____. กต. 61/9 เรื่องกรมป่าไม้ให้รายงานการป่าไม้ประจำปี พ.ศ. 2475
- ____. กต. 67/16 บริษัทซี อี ยอนสัน ขอให้พ่อค้าไทยส่งไม้สักไปขายประเทศสวี-
เดน (พ.ศ. 2459 - 2460)
- ____. กต. 67/83 เรื่อง เคนนิช คอมเมอร์เชียลเขียน รายงานเศรษฐกิจ (พ.ศ.
2470).
- ____. กต. 67.5/1 สินค้าเข้าออกกรุงเทพ ค.ศ. 1890
- ____. กต. 67.5/4 เรื่องบัญชีสินค้าเข้าออกท่าเรือกรุงเทพ ค.ศ. 1900
- ____. กต. 67.7/16 สถานทูตสยามส่งบัญชีสำรวจราคาหลักทรัพย์ว่างประกันภัย
(พ.ศ. 2476 - 2478).
- ____. กต. 67.7/18 เรื่องบริษัทอิสเทลอนฮาร์นส์ โก ขอวางหลักทรัพย์ใหม่
(พ.ศ. 2479).
- ____. กต. 67.9/6 เรื่องบริษัทญี่ปุ่นจะมาขอตั้งโรงกลั่นแอลกอฮอล์ในกรุงเทพฯ
(พ.ศ. 2478).
- ____. กต. 68.6/5 เรื่องโรงสีข้าวในพระนครและธนบุรี (23 สิงหาคม 2480-
9 พฤศจิกายน 2480).

- กองจกษมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ 5 กษ.6.1/1 พระราชหัตถเลขาถึง
พระยาเทเวศร์วงษาวิวัฒน์ (29 พฤศจิกายน ร.ศ.115).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 กษ.6.1/6 เรื่องการทำเหมืองในมณฑลภูเก็ต และขอ
พนักงานแผนที่.
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 กษ.6.3/1 เรื่องชาวต่างประเทศขอตรวจคูแร่
(26 มิถุนายน - 23 ธันวาคม ร.ศ.108).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 กษ.6.3/16 เรื่องบริษัทยูคเคินปากแอนคัปรอคเตอร์
บริษัทเยอรมันขออนุญาตตรวจแร่เมืองรามันท์ ปลืท สตุล ตะกั่วป่า
(4 ธันวาคม ร.ศ.120).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 กษ.6.3/40 เรื่องกัปตันเอ็ควาร์ด ที ไมล์ช และบริษัท
หุงคาซาเบอร์ตินเตรคยิง ขออนุญาตแร่ต่าง ๆ และเรื่องขุดอ่าวท่าฉลอมเมือง
ภูเก็ต (23 พฤษภาคม ร.ศ.124 - 16 ธันวาคม ร.ศ.128).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 กษ.6.4/3 พระยาสุรศักดิ์มนตรี เสนาบดีกระทรวงเกษตรา-
ธิการกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (5 พฤศจิกายน
ร.ศ.111).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 กษ.6.5/3 เรื่องมิสเตอร์เยมสวอดขออนุญาตผูกขาดในการ
แร่คิงก์หัวเมืองมลายู (14 ธันวาคม - 10 มีนาคม ร.ศ.109).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 กษ.6.5/8 จดหมายกราบบังคมทูลของกรมหมื่นดำรงราชา
นุภาพ (5 มกราคม ร.ศ.115).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 กษ.6.5/13 เรื่องบริษัทชิงเกบ ขออนุญาตบ่อแร่.
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 ค.9.1/1 พระราชบัญญัติกรมพระคลังข้างที่ (20 ตุลาคม
ร.ศ.109).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 ค.9.2/1 พระราชโองการพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว (มกราคม ร.ศ.110).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 ค.9.3/2 หนังสือกรมขุนสมมตอมรพันธ์กราบบังคมทูลพระ
บาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว 27 เมษายน ร.ศ.112.
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 ค.9.4/1 หนังสือกรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงษ์กราบบังคม
ทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว 18 มีนาคม ร.ศ.108.

- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ 5 ค.9.4/3 หนังสือกรมหมื่นนราธิปประพันธุพงษ์ กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (23 กันยายน ร.ศ.111).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 ค.2.12/8 Report of The Year 1894 on The Trade of Siam.
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 ค.2.12/9 รายงานสินค้าประเทศสยามและนานาประเทศ (8 พฤศจิกายน ร.ศ.115 - 29 มิถุนายน ร.ศ.128).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 ค.2.12/10 เรื่องห้างต่างประเทศขอตั้งข้อมบังคับสำหรับการค้า.
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 บ.9/29 เรื่องชาวต่างประเทศที่เข้ามารับราชการแผนกตุลาการ (2 พฤษภาคม ร.ศ.122).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 ม.1/9 เรื่องมิสเตอร์สะเล็คขึ้นไปตรวจป่าไม้ได้กลับถึงกรุงเทพแล้ว แล้ให้ทำรายงานตามความเห็นที่จะจัดการต่อไปเสนอก็ควย (6 กันยายน ร.ศ.115 - 18 กันยายน ร.ศ.116).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 ม.2.22ข/8 สำเนาบันทึกวาจา คำแปล เรื่องเขตแดนรามันห์กับเประ ระหว่างพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับเซอร์แฟรงค์สเวทเทนแฮม ผู้ว่าราชการเมืองสิงคโปร์ (12 กรกฎาคม ร.ศ.120).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 ม.16/4 เรื่องหมอลึก (4 พฤษภาคม ร.ศ.112).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 ม.16/10 เรื่องรายงานพระองค์เพ็ญเสด็จตรวจการป่าไม้ (1 พฤษภาคม ร.ศ.112).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 ม.16/13 เรื่องจัดการกรมป่าไม้ (7 สิงหาคม ร.ศ.120 - 13 สิงหาคม ร.ศ.128).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 ม.16.1/19 เรื่องจัดการแก้ไขเรื่องสัญญาป่าไม้ที่ขัดข้องกับบริษัทต่าง ๆ และเจ้านายเมืองลาวเรียกเงินแก่บริษัท (3 สิงหาคม ร.ศ.118).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 ม.16.1/27 เรื่องมิสเตอร์สะเล็ค รายงานเรื่องการป่าไม้ (ร.ศ.115).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 ม.16.2/8 เรื่องมองซิเออเย็ค จะขอซื้ออำนาจการทำป่าไม้ของบริษัทกิงเฮงหลี (28 กรกฎาคม ร.ศ.122).

- กองจกเมฆาเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ 5 ม.16.2/83 เรื่องป่าไม้กระยาเลย
ศรีราชา (21 พฤศจิกายน ร.ศ.117 - 7 ตุลาคม ร.ศ.129).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 รล.3/3 พระบรมราชาโหวาหลับ พระราชทานแก่พระยา
ไชยาที่จะไปราชการเมืองกลันและตรังกานู (20 กันยายน ร.ศ.108).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 รล.6/5 พระบรมราชโองการพระบาทสมเด็จพระจุลจอม-
เกล้าเจ้าอยู่หัว 28 กุมภาพันธ์ ร.ศ.125.
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 สารบัญญัติพิเศษ เล่ม 8 จ.ศ.1241 - 1242 ที่ 279,
288.
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 สารบัญญัติพิเศษ เล่ม 18 จ.ศ.1240 - 1244 ที่ 1150
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 - 7 กษ.4.1/72 เรื่องผู้กานายลิม บักเซ่ง ขอพระมหา
กรุณาธิคุณ เรื่องเหมืองในมณฑลภูเก็ต (24 มิถุนายน - 4 ตุลาคม 2471)
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 5 - 7 กษ.5.1/3 เรื่องบริษัทบอร์เนียว ทำป่าไม้ตำบล
ต่าง ๆ (11 ตุลาคม 2455 - 10 พฤศจิกายน 2472).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 6 กษ.6.1/9 เรื่องเปิดการเหมืองแร่ฝ่ายเหนือ
(9 สิงหาคม 2458 - 12 ตุลาคม 2459).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 6 กษ.6/2 เรื่องรักษาที่ดินสองข้างทางรถไฟสายใต้เพื่อ
ประโยชน์การทำเหมืองแร่และรายไชบายแห่งรัฐบาลในการที่คนต่างประเทศ
ขอทำบ่อแร่ในกรุงสยาม (11 สิงหาคม 2452 - 10 กรกฎาคม 2455).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 6 ค.1/4 รายงานการประชุมเสนาบดีสภา 12 ธันวาคม
ร.ศ.129.
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 6 ค.1/8 หนังสือพระยาสุภกรณบรรณสาร กราบบังคมทูล
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (26 มิถุนายน ร.ศ.130).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 6 น.31.3/5 หนังสือพระยายมราช กราบบังคมทูลพระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 30 พฤษภาคม 2462.
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 6 น.31.3/69 เรื่องบัญชีรายชื่อเจ้าของโรงสี (พ.ศ.2463 -
2465).
- ____. เอกสารรัชกาลที่ 6 ม.14/1 เรื่องความเห็นจัดการป่าไม้ และแบบร่างสัญญา
ทำป่าไม้ขอนแก่น (15 สิงหาคม 2452 - 12 ตุลาคม 2466).

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ 6 ม.14/4 เรื่องตั้งระเบียบกำหนดข้อ
ความในสัญญาจ้างชาวยุโรปรับราชการในกรมป่าไม้ (8 ตุลาคม 2457 -
4 ตุลาคม 2458).

____. เอกสารรัชกาลที่ 6 ม.14.1/2 เรื่องบริษัทอีสต์ เอเชียติก ฝรั่งเศส ขอทำ
ป่าไม้ตำบลต่าง ๆ (1 เมษายน 2447 - 13 พฤษภาคม 2469).

____. เอกสารรัชกาลที่ 7 กษ.4/2 เรื่องวางระเบียบเปิดเปิดการทำเหมืองแร่ในพระ
ราชอาณาจักร (6 ธันวาคม 2471 - 9 มกราคม 2472).

____. เอกสารรัชกาลที่ 7 กษ.4.1/71 เรื่องรายงานตรวจราชการของเสนาบดี
เกษตร กล่าวถึงกิจการแผนกราชโลหกิจฯ (28 กุมภาพันธ์ - 22 มีนาคม 2470)

____. เอกสารรัชกาลที่ 7 กษ.4.1/93 เรื่องบริษัทหลังสวนหินเครคิง บริษัทเล็ง
หินเครคิง บริษัทคลองยั้งหินไมนส์ นายยูยู่เกี้ยน กุลวานิช นางเง่า หุ่ยชาย
ทำเหมืองแร่ (23 ธันวาคม - 16 มกราคม 2474).

____. เอกสารรัชกาลที่ 7 กษ.5.1/1 บริษัทศรีราชา (4 กุมภาพันธ์ 2440 - 11
กุมภาพันธ์ 2469).

____. เอกสารรัชกาลที่ 7 กษ.5.1/3 เรื่องบริษัทบอร์เนียว ทำป่าไม้ตำบลต่าง ๆ
(11 ตุลาคม 2455 - 10 พฤศจิกายน 2472).

____. สบ.001/7 เรื่องเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ กราบบังคมทูลความเห็น
เรื่องรัฐบาลสยามอยู่ใต้อินฟูลองซ์อังกฤษมากเกินไป.

หอสมุดแห่งชาติ. หมายเหตุรัชกาลที่ 4 จ.ศ.1220 เลขที่ 96.

____. หมายเหตุรัชกาลที่ 4 จ.ศ.1228 เลขที่ 166.

เอกสารชั้นรอง

1. หนังสือทั่วไป

ขจร สุขานันท์. ข้อมูลประวัติศาสตร์สมัยบางกอก. พระนคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-
วิโรฒ ประสานมิตร, 252

- ขจร สุขพานิช. "หนังสือพิมพ์บางกอกกาเลนดาร์." ศิลปากร. 4 (พฤศจิกายน 2505) : 73 - 88.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ สุธี ประศาสน์เศรษฐ. "ระบบเศรษฐกิจไทย 1851 - 1910." เศรษฐศาสตร์กับประวัติศาสตร์ไทย. พระนคร : สร้างสรรค์, 2524.
- ชัย เรื่องศิลป์. ประวัติศาสตร์ไทยสมัย พ.ศ. 2352 - 2453 ตอน 2 ด้านเศรษฐกิจ. พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2522.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. คำบรรยายพื้นฐานวิชาประวัติศาสตร์กรุงเทพฯ. คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2521.
- ซิมเมอร์แมน, คาร์ล ซี. การสำรวจเศรษฐกิจชนบทสยาม. พระนคร : กองวิชาการ กระทรวงธรรมการ, 2477.
- ญาคา ประภาพันธ์. "เจ้าภาษีนายอากรผู้ทำลายเศรษฐกิจไทย." เศรษฐศาสตร์ปริทัศน์. (1 : 62 - 85 พฤษภาคม 2515).
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. วัฒนธรรมกับบรรณกรรมต้นรัตนโกสินทร์. พระนคร : สถาบันไทยคดีศึกษา, 2525.
- บีเรน, อังรี. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคมยุโรปสมัยกลาง. แปลโดย ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคนอื่น ๆ. พระนคร : สร้างสรรค์, 2524.
- เบอร์นี, เฮนรี. เอกสารของเฮนรี เบอร์นี เล่ม 1. แปลโดย สาวตรี สุวรรณสฤติย์. พระนคร : กรมศิลปากร, 2514.
- "พระธรรมเทศนาเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว." ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 33. พระนคร : กุรุสภา, 2510.
- พิสิฐ เจริญวงศ์. "เมืองไทยและคนไทยสนท้านะของฝรั่งเศสสมัยต้นกรุงเทพฯ." (อัครสำเนา).
- ไพฑูริย์ สายสว่าง. "ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของกลุ่มน้ำเจ้าพระยา." ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยจนถึง พ.ศ. 2484. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
- เมเยอร์, วอลเตอร์. ประวัติ 100 ปี แห่งบริษัทเบอร์ลี ยูคเกอร์ จำกัด. กรุงเทพฯ : 2525 (พิมพ์แจกในงานฉลองครบรอบ 100 ปี ของบริษัท).
- "เรื่องอังกฤษเข้ามาทำสัญญากับไทย." ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 55. พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2473.

วอลเตอร์, เมเยอร์. ประวัติ 100 ปี แห่งบริษัทเบอร์ลี ยูคเกอร์ จำกัด. (พิมพ์แจก
ในงานครบรอบ 100 ปี ของบริษัทเบอร์ลี ยูคเกอร์), 2525.

วิจิตรมาตรา, ชุน. ประวัติการค้าไทย. พิมพ์ครั้งที่ 4. พระนคร : บำรุงสาส์น,
2516.

ศิริ ผาสุข. พัฒนาการทุนนิยมไทย. พระนคร : พิธีกรรมการพิมพ์, 2522.

สงวน อ้นคง. สิ่งแรกในเมืองไทย. พระนคร : แพร่พิทยา, 2502.

สังสิต พิริยะรังสรรค์. ทุนนิยมขุนนางไทย (พ.ศ.2475 - 2503). พระนคร :
สร้างสรรค, 2526.

สิริลักษณ์ ศักดิ์เกรียงไกร. ต้นกำเนิดชนชั้นนายทุนในประเทศไทย (พ.ศ.2398 - 2453).
พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนคร : สร้างสรรค, 2524.

สุธี ประสาส์นเศรษฐ์. "การขยายตัวของทุนนิยมระดับโลกและผลกระทบต่อโลกที่สาม."
เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาวิวัฒนาการเศรษฐกิจ. คณะเศรษฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525. (อัดสำเนา)

_____. "ตัวกำหนดทางเศรษฐศาสตร์การเมืองในการขยายตัวของบริษัทข้ามชาติ."
บริษัทข้ามชาติ โฉมหน้าใหม่จักรวรรดินิยม. พระนคร : ชมรมโรงงาน
เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2523.

_____. "วิวัฒนาการเศรษฐกิจไทยในรอบ 200 ปี." ปาจารยสาร 9, 1 :
(มกราคม, 2525),

สุนทรী อาสะไวย์ และ นิติ กลีโกศล. วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจหลังสงครามโลกครั้งที่ 1.
(พระนคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.

อัมมาร์ สยามวาลา. "การค้ำระหว่างประเทศกับระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ
(พ.ศ.2363 - 2398)." ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยจนถึง พ.ศ.2484.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

2. วิทยานิพนธ์

กิตติ ตันไทย. "คลองกับระบบเศรษฐกิจไทย (พ.ศ.2367 - 2453)." วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2521.

- เกียรติศักดิ์ วงศ์มุกดา. "สภาพการค้าไทยต้นรัตนโกสินทร์." ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2523.
- ชัยโยม สุนทรสวัสดิ์. "การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกิจการป่าไม้ทางภาคเหนือของประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ.2439 ถึง พ.ศ.2475." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- ชวลิต วายุพัถร์. "การปฏิรูปเศรษฐกิจในประเทศไทย พ.ศ.2475 - 2485." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.
- ทวี พานิชพัฒนาเจริญ. "บริษัทน้ำมันข้ามชาติในประเทศไทย." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ. "การผลิตและการค้าข้าวในภาคกลางตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 (พ.ศ.2411 - 2475)." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- ผาณิต รวมศิลป์. "นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจสมัยรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม ตั้งแต่ พ.ศ.2481 ถึง พ.ศ.2487." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- พรเพ็ญ ยันตระกูล. "การใช้จ่ายเงินแผ่นดินในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2453 - 2468)." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.
- พรรณี อวนสกุล. "กิจการเหมืองแร่ที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจภาคใต้ประเทศไทย พ.ศ.2411 ถึง พ.ศ.2475." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.
- รัตนาวดี รัตนโกมล. "วิวัฒนาการและบทบาทของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย (พ.ศ.2431 - 2488)." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

ลักษมี รัตตสัมพันธ์. "จอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีกับการดำเนินธุรกิจของท่านระหว่าง พ.ศ. 2428 - 2474." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

วารกรณ์ ทิทานนท์. "การค้าสำเภาของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น." วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.

สมพร กิตติโสภาคกร. "วิวัฒนาการและบทบาทบริษัทข้ามชาติในประเทศไทย." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

อรทิพย์ เทสสิริ. "การถือครองที่ดินในประเทศไทย (พ.ศ. 2444 - 2475) : ศึกษา เฉพาะกรณีมณฑลกรุงเทพฯ." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

อัญชลี สุสัยไธม์. "ความเปลี่ยนแปลงของระบบไพร่และผลกระทบต่อสังคมไทยในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

3. หนังสือภาษาอังกฤษ

Board of Trade of Thailand. "Trade Developments from 1782-1982." In Thailand Export Directory 1982. Bangkok: Board of Trade of Thailand, 1982.

Carter, Cecil A. The Kingdom of Siam. New York: Knicker Bocker Press, 1964.

Chatthip Nartsupha and Suthy Prasartset. The Political Economy of Siam 1851-1910. 2d ed. Bangkok: The Social Science Association of Thailand, 1978.

Chatthip Nartsupha; Suthy Prasartset; and Montri Chenvidyakarn. The Political Economy of Siam 1910-1932. 2d ed. Bangkok: The Social Science Association of Thailand, 1981.

- Commerce, Minister of. Importers and Exporters Directory for Siam 1924. 2d ed. Bangkok: B.E. 2463.
- Cowan, C.D., ed. The Economic Development of Southeast Asia: Studies in Economic History and Political Economy. London: George Allen and Unwin Ltd., 1964.
- Economic Affairs, Ministry of. Commercial Directory for Siam 1939. Bangkok: B.E. 2482.
- Hall, D.G.E. A History of Southeast Asia. New York: St. Martin's Press, 1958.
- Ingram, James C. Economic Change in Thailand 1850-1970. California: Stanford University Press, 1955.
- Lae Dilokvidhyarat. Development of Transnational Corporations in Thailand. Paper presented at the Conference at Pattaya Hotel, Pattaya, Thailand, 2-4 December 1983.
- Maxwell, Norman. "Import, Export, and Shipping." In Twentieth Century Impression of Siam, pp. 135-169. Edited by Arnold Wright and Oliver T. Breakspear. Bangkok: Lloyd's Greater Britain Publishing Company, 1908.
- Praipol Koomsup. "Foreign Trade and Economic Development in Five Southeast Asian Countries, 1850-1940." The Studies of Social Science. No. 5 (August, 1978).
- Phuwadol Songprasert, "The Development of Chinese Capital in Southern Siam, 1868-1932." (Unpublished Ph.D. Dissertation, Department of History, Monash University, 1984)
- Simoniya, N.A. Oversea Chinese in Southeast Asia...A Russian Study. Ithaca, New York: Cornell University Press, 1961.

- Skinner, William G. Chinese Society in Thailand : An Analytical History, Ithaca, New York: Cornell University Press, 1962.
- Suehiro, Akira. Capital Accumulation and Industrial Development in Thailand. Bangkok: Chulalongkorn University Social Research Institute, 1985.
- Turton, Andrew. "Northern Thai Peasant Society: Twentieth Century Transformation in Political & Rural Structure." Journal of Peasant Studies 5 (April 1976).
- Viraphol Sarasin. Tribute and Profit Sino-Siamese Trade 1652-1853. New York: Harvard University Press, 1977.
- Wright, Arnold, and Breakspear, Oliver T., eds. Twentieth Century Impression of Siam. Bangkok: Lloyd's Greater Britain Publishing Company, 1908.

ภาคผนวก

ผลิตกรรมและสินคาขายออกแห่งสินแร่ทิงกรายปี ตามที่ได้บันทึกไว้ในส่วนราชการเหมืองแร่ทองดี
ANNUAL PRODUCTION and EXPORT of TIN ORE, as RECORDED by each REGIONAL MINING OFFICE

พ.ศ. ๒๔๗๔ ถึง ๒๔๘๐

B.E. 2474 to 2480 (1931-32 to 1937-38)

พ.ศ. YEAR	ผลิตกรรม PRODUCTION		สินคาขายออก EXPORTS		ผลิตกรรม PRODUCTION		สินคาขายออก EXPORTS	
	ด้วยเครื่อง เรือชุด by Dredging	ด้วยวิธีอื่น ๆ by other Means	รวม Total	(a)	ด้วยเครื่อง เรือชุด by Dredging	ด้วยวิธีอื่น ๆ by other Means	รวม Total	(a)
	หาบ Piculs	หาบ Piculs	หาบ Piculs	หาบ Piculs	หาบ Piculs	หาบ Piculs	หาบ Piculs	หาบ Piculs
	ภูเก็ต Bhubet				ระนอง Ranong			
2474 (1931-32)	25,015	X	68,095		39,680	X	47,549	
2475 (1932-33)	20,138	21,668	41,806	55,878	33,312	5,742	39,054	39,731
2476 (1933-34)	19,129	21,242	40,371	60,460	35,959	7,099	42,158	43,363
2477 (1934-35)	21,877	27,955	49,832	72,938	27,938	7,063	35,901	34,962
2478 (1935-36)	22,967	19,732	42,699	66,211	21,048	6,699	27,747	29,072
2479 (1936-37)	28,069	26,867	54,936	79,481	34,231	5,421	39,652	41,099
2480 (1937-38)	32,261	26,230	58,491	81,544	51,464	6,944	58,408	59,479
	ตะกั่วป่า Takuapa				พังงา Pang Nga			
2474 (1931-32)	39,263	X	47,535		1,145	X	29,840	
2475 (1932-33)	38,242	5,877	44,119	42,605	318	1,012	1,930	24,797
2476 (1933-34)	45,845	5,800	51,651	45,235	1,597	2,024	4,521	26,184
2477 (1934-35)	33,831	7,455	41,286	31,573	1,639	4,197	5,836	11,137
2478 (1935-36)	30,393	9,529	39,922	31,919	4,617	3,776	8,393	45,535
2479 (1936-37)	45,563	7,510	53,073	44,517	2,860	3,569	6,429	53,015
2480 (1937-38)	53,355	9,321	62,676	56,020	3,722	2,335	6,057	57,938
	สงขลา Songkhla				พังงา Pang Nga			
					13,733	11,732	25,465	62,718

ระวางบรรทุกและสัญชาติแห่งธงที่แสดงบนเรือเข้า
NUMBER and TONNAGE of SHIPS INBOUND, by NATIONALITY

พ.ศ. ๒๔๕๖ และ ๒๔๗๕—๗๘ B. E. 2456 and 2475 to 2479 (1913-14 & 1930-31 to 1936-37).

สัญชาติแสดงบนเรือ NATIONALITY	2456 (1913-14)		2475 (1932-33)		2476 (1933-34)		2477 (1934-35)		2478 (1935-36)		2479 (1936-37)	
	ลำ No.	ตัน Tonnage	ลำ No.	ตัน Tonnage	ลำ No.	ตัน Tonnage	ลำ No.	ตัน Tonnage	ลำ No.	ตัน Tonnage	ลำ No.	ตัน Tonnage
อเมริกา	—	—	6	26,754	7	35,179	6	20,987	3	12,072	2	9,040
ออสเตรเลีย	3	6,753	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ออสเตรีย-ฮังการี	—	—	—	—	—	—	1	215	—	—	—	—
เบลเยียม	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
อังกฤษ	126	201,121	232	322,324	260	340,381	292	450,630	222	337,675	195	302,378
จีน	6	5,886	13	18,939	8	11,618	10	15,671	8	11,253	28	37,786
เดนมาร์ก	9	22,703	86	167,134	82	170,473	79	166,314	53	129,261	59	139,061
ฝรั่งเศส	24	9,024	13	5,109	6	2,358	—	—	—	—	—	—
เยอรมัน	261	292,689	1	9,931	4	20,256	2	12,610	4	22,072	12	53,668
กรีก	—	—	—	—	—	—	2	6,949	1	3,488	—	—
อิตาลี	—	—	—	—	1	3,241	3	10,211	—	—	—	—
ญี่ปุ่น	7	7,112	44	95,789	48	123,635	47	125,610	75	210,739	73	214,942
เนเธอร์แลนด์	33	28,478	63	80,416	47	76,713	63	117,015	64	130,476	65	138,471
นอร์เวย์	321	267,421	377	335,937	416	364,335	509	488,354	469	434,878	421	384,316
รัสเซีย	1	995	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ไทย	123	53,022	148	82,908	149	78,541	131	77,724	130	73,852	120	65,612
รวม Total	914	895,204	983	1,145,241	1,028	1,226,730	1,145	1,492,240	1,029	1,365,766	975	1,345,274
เรือสำเภา (a) Junk	165	x	20	x	1	x	—	—	1	x	—	—

(a) จำนวนเรือสำเภาที่เข้ามาทั้งหมดนับได้บันทึกไว้ในตารางที่ ๒ ก.ม. ส่วนมาตามสำหรับ ๕ ปีหลังในตารางที่ ๒ ข. นั้น แสดงแต่ละปีเพื่อเรือสำเภาที่ออกนอกท่ากรุงเทพฯ
ตรงไปยังท่าต่างประเทศที่เดียว โดยไม่แวะตามเมืองท่าชายทะเล While all inbound junks are recorded here in Table 2A, the corresponding data for recent years in Table 2B, pertains
only to junks which cleared Bangkok direct for foreign ports, without coastal calls.

ค่าแรงงานบางประเภทในพระนคร
TREND in WAGES for CERTAIN TYPES of LABOUR in BANGKOK

B. E. 2457 and 2469 to 2479 (1914-15 and 1926-27 to 1936-37)

พ.ศ. ๒๔๕๗ และ ๒๔๖๙ ถึง ๒๔๗๙

พ.ศ. YEAR	กุดี Coolies	คนทำ ใบเรือ Sail Makers	ช่างไม้ Carpenters	ช่างตอก หมัน Caulkers	ช่างหมอนำ Boiler Makers	ช่างเหล็ก Black smiths	ช่างกลึง Turners	ช่างปรับ เครื่องกล Fitters	หัวหน้ากุดี Head Coolies	นายท้าย เรือกล Steermen	ช่างเครื่อง เรือกล Launch Engineers	คนขับรถ ส่งของ Van-Men	คนขับรถ ส่งของ Van-Men	เสมียน Office Clerks
2457 (1914-15)	0.75	1.00	1.50	1.50	2.10	2.10	..	..	..	..	40.00	22.00	..	..
2469 (1926-27)	1.00	1.25	2.00	2.00	2.35	3.25	..	..	..	..	45.00	25.00	..	..
2470 (1927-28)	1.00	1.25	2.00	2.00	2.35	3.00	..	..	..	..	45.00	25.00	..	..
2471 (1928-29)	1.00	1.38	2.00	2.00	2.35	3.00	..	..	..	..	45.00	28.00	58.00	50-200
2472 (1929-30)	1.00	1.25	2.00	2.00	2.35	3.00	3.20	2.90	85.00	35.00	45.00	28.00	38.00	80-100
2473 (1930-31)	1.00	1.25	2.00	2.00	2.35	3.00	3.00	2.90	90.00	35.00	45.00	28.00	40.00	95.00
2474 (1931-32)	0.80	..	1.45	1.45	..	2.59	2.79	2.13	70.00	31.50	40.50	25.46	36.00	85.00
2475 (1932-33)	0.80	1.00	1.45	1.45	(n)	2.50	2.45	2.20	36.00	31.50	40.50	24.00	36.00	70.00
2476 (1933-34)	0.80	1.00	1.45	1.45	(n)	2.52	2.39	2.10	70.00	31.50	40.50	24.00	36.00	71.00
2477 (1934-35)	0.80	1.00	1.45	1.45	(n)	2.37	2.37	2.09	70.00	31.50	40.50	24.00	36.00	62.00
2478 (1935-36)	0.80	1.00	1.45	1.45	(n)	2.47	2.35	2.07	71.00	31.50	40.50	24.63	35.00	65-42
2479 (1936-37)	0.80	1.00	1.45	1.45	(n)	2.45	2.35	2.15	71.00	31.50	40.50	25.45	36.00	64.87
2479 (1936-37)	50	50	50	50	(n)	50	50	50	50	50	50	50	50	44½

เฉลี่ยค่าจ้างมีบทบาทต่อ • วัน
Average Daily Wages, in Baht

เฉลี่ยเงินเดือนมีบทบาทต่อ • เดือน
Average Monthly Salary, in Baht

เฉลี่ยจำนวนชั่วโมงทำงานต่อ • สัปดาห์
Average Working Hours per Week

(n) จ้างเป็นงานเหมาตามสัญญา (n) On Contract Hire

ภาคผนวก ง.

การอุตสาหกรรมดีบุกของสยามเป็นรายปี
THE SIAMESE TIN INDUSTRY; SUMMARY of ANNUAL DATA

พ.ศ. ๒๔๕๙ ถึง ๒๔๘๐

B.E. 2459 to 2480 (1916-17 to 1937-38).

พ.ศ. YEAR	ผลิตรวมสินแร่ ORE PRODUCTION				สินแร่ ส่งออก แห่ง สินแร่ EXPORT (of Ore)	ราคาเฉลี่ย ของโลหะ ดีบุกที่ สิงคโปร์ Average Price of Metallic Tin in Singapore	รายได้ของรัฐบาล GOVERNMENT REVENUES			
	ด้วย การใช้ เรือขุด By Dredging	ด้วย วิธีอื่น ๆ By Other Means	รวม TOTAL	คิดเป็น เนื้อโลหะ ดีบุก Equivalent in Metallic Tin			ค่า ภาคหลวง Royalties	ค่า ประทับ ตรา Sealing Fees	ค่า ธรรมเนียม Receipt Fees	รวม TOTAL
	หาบ Piculs	หาบ Piculs								
2459 (1916-17)	67,569	X	X	147,259	X	89.00	X	X	X	2,776,670
2460 (1917-18)	73,485	X	X	153,782	X	122.00	X	X	X	4,944,464
2461 (1918-19)	74,748	X	X	148,425	X	147.84	X	X	X	7,350,884
2462 (1919-20)	74,992	X	X	139,854	X	148.30	X	X	X	4,582,507
2463 (1920-21)	59,013	X	X	104,183	X	129.95	X	X	X	2,356,562
2464 (1921-22)	72,714	X	X	103,326	273	81.60	X	X	X	1,310,600
2465 (1922-23)	68,619	X	X	117,251	135	86.60	X	X	X	1,622,021
2466 (1923-24)	61,616	X	X	128,084	166,033	109.87	X	X	X	2,651,289
2467 (1924-25)	72,728	112,811	185,539	133,588	175,588	123.58	X	X	X	3,152,157
2468 (1925-26)	68,550	114,893	183,443	132,079	176,476	134.36	X	X	X	3,826,128
2469 (1926-27)	52,686	118,529	171,215	123,275	167,705	147.42	3,654,426	123,484	24,571	3,802,481
2470 (1927-28)	56,615	125,778	182,393	131,323	181,843	136.88	3,226,228	131,449	17,946	3,375,623
2471 (1928-29)	81,369	117,471	198,840	143,165	198,839	111.80	2,275,599	143,165	773	2,419,537
2472 (1929-30)	132,755	124,117	256,872	184,948	256,873	97.93	2,374,015	186,101	916	2,561,032
2473 (1930-31)	163,166	116,342	279,508	201,246	279,509	65.86	1,696,623	201,416	831	1,898,870
2474 (1931-32)	166,663	98,929	265,592	191,226	262,587	62.91	1,352,493	189,064	672	1,542,229
2475 (1932-33)	142,265	84,279	226,544	163,112	226,347	71.22	1,438,798	162,972	577	1,602,347
2476 (1933-34)	149,499	93,274	247,773	178,396	246,335	109.74	2,958,977	177,364	675	3,137,016
2477 (1934-35)	144,885	109,922	254,807	183,460	255,246	113.69	4,048,944	184,746	858	4,234,548
2478 (1935-36)	135,581	102,386	237,967	171,335	237,571	108.96	3,431,923	172,296	883	3,605,102
2479 (1936-37)	103,002	116,867	309,869	223,106	308,534	105.60	4,446,215	223,438	1,122	4,670,775
2480 (1937-38)	231,491	134,479	365,940	263,477	368,185	111.76	5,987,431	268,489	1,257	6,257,177

หมายเหตุ: ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๔ ได้ใช้วิธีใหม่ในการจัดรวมมาตราฐานแห่งผลิตรวมแร่ ดังนั้นมาตราฐานของปีก่อน ๆ ตามที่ได้แสดงไว้ จึงอาจมีการคลาดจากความแม่นยำได้

Note: A new method of assembling mine production data was instituted in B. E. 2474; and the accuracy of data shown above for earlier years is open to some question.

ที่มา: สถิติพยากรณ์รายปี บรรพที่ 19 (พ.ศ. 2478-2479)

ภาคผนวก จ.

บัญชีป่าไม้ของบริษัทต่างชาติตำบลป่าแขวงเมืองต่าง ๆ
จนถึง วันที่ 23 ตุลาคม ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445)

หนังสือเลขที่	ชื่อบริษัทรับเช่าทำ	ในบังคับ	ตำบลป่า	แขวง	อธิบาย
เอ. 54	บอร์เนียว	อังกฤษ	แม่เจฬา	ลำปาง	อนุญาตให้กาน ไม้ได้
เอ. 55	บอมเบย์เบอร์มา	"	แม่จัด	เชียงใหม่	"
เอ. 94	บอร์เนียว	"	แม่ยอ	ลำปาง	"
เอ. 113	อีสต์เอเซียติก	เดนมินซ์	วังเจ้า	ตาก	"
เอ. 126	บอมเบย์เบอร์มา	อังกฤษ	แม่สา	น่าน	"
ข. 147	บอร์เนียว	"	แม่เจฬา	ลำปาง	อนุญาตแต่ไม้ที่ กานตายอื่นคน แล้ว
ข. 148	บอร์เนียว	อังกฤษ	แม่ปาม แม่ปอย	เชียงใหม่	"
ข. 149	"	"	หนองแดง	"	"
ข. 150	"	"	แม่ตั้น	"	"
ข. 151	"	"	แม่วัง, แม่ชาน	"	"
ข. 152	"	"	แม่แดง	"	"
ข. 153	"	"	แม่อน	"	"
ข. 154	"	"	แม่ตั้น	ตาก	"
ข. 155	"	"	แม่ทา	ลำพูน	"
ข. 156	"	"	แม่ตา	ลำปาง	"
ข. 157	"	"	ห้วยหลวง	"	"
ข. 158	"	"	แม่ยอ	"	"
ข. 159	"	"	แม่ตาก	"	"
ข. 160	สยามทอเรส	"	แม่จาว	"	"
ข. 161	บอร์เนียว	"	แม่ตาน	"	"
ข. 166	บอมเบย์เบอร์มา	"	แม่ตุ๊ก	แพร่	"
ข. 167	"	"	แม่ตาก	ลำพูน	"

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นายสนั่น รัตนโสภา สำเร็จการศึกษาปริญญาการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม พ.ศ.2520 และเข้าศึกษาในภาควิชาประวัติศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2523

ปัจจุบัน ทำหน้าที่ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนปทุมวิทยากร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี และเป็นผู้แทนข้าราชการครูในคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ (กปอ.) เมืองอุบลราชธานี.

